

80 gr

KURENDA

KURJI DIECEZJALNEJ WILEŃSKIEJ.

SACRA CONGREGATIO DE DISCIPLINA SACRAMENTORUM.

Circa facultatem Missam litandi media nocte occasione extraordinariae solemnitatis.

In plenario Conventu Emorum Patrum, habito die 15 aprilis 1924, propositum fuit dubium: „An et quomodo expediat facultatem concedere Missam litandi media nocte in Conventibus Eucharisticis — in triduanis supplicationibus ad honorem Ssmi Sacramenti, vulgo *tridui Eucharistici* — occasione sacrarum missionum, et, in genere, in aliqua alia extraordinaria solemnitate“; et Emi Patres, re mature perpensa, respondere censuerunt:

„Quoad Conventus Eucharisticos, iam provisum per Litteras Apostolicas SS. D. N. Pii PP. XI diei 7 martii 1924 (*Act. Ap. Sedis*, an. XVI, vol. XVI, n. 4, pag. 154).

Relate ad alias huius generis petitiones, gratia concedi poterit a Sacra Congregatione de disciplina Sacramentorum sub sequentibus conditionibus:

1) tantummodo in casibus extraordinariis; 2) initium Missae celebrandae ne fiat ante dimidiam horam post mediam noctem; 3) Sacrae supplicationes (vulgo *sacre veglie*) perdurent spatio circiter trium horarum; 4) remoto semper quocumque irreverentiae periculo”.

His omnibus relatis Beatissimo Patri Pio Papae XI in audientia concessa infrascripto huius Sacrae Congregationis Secretario die 22 aprilis 1924, Ssmus eandem resolutionem approbare et confirmare dignatus est.

† A. Capotosti, Ep. Thermen.,
Secretarius.

K O N K O R D A T

Z A W A R T Y

pomiędzy Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą
Polską.

W imię Przenajświętszej i Niepodzielnej Trójcy.

**Jego Świątobliwość Papież Pius XI i Prezydent Rzeczypospolitej
Polskiej Stanisław Wojciechowski,**

pragnąc określić stanowisko Kościoła Katolickiego w Polsce i ustalić
zasady, które w godny i trwały sposób kierować będą sprawami kościelne-
mi na ziemiach Rzeczypospolitej,

postanowili w tym celu zawrzeć **Konkordat.**

Wobec czego Jego Świątobliwość Papież Pius XI i Prezydent Rzeczy-
pospolitej Polskiej Stanisław Wojciechowski zamianowali swymi Pełno-
mocnikami:

Ojciec Święty —

Jego Eminencję najczcigodniejszego Kardynała **Piotra Gasparri**, swe-
go Sekretarza Stanu,

Prezydent Rzeczypospolitej —

Jego Ekscelencję **Władysława Skrzyńskiego**, Ambasadora Rzeczypo-
spolitej Polskiej przy Stolicy Apostolskiej,

Profesora **Stanisława Grabskiego**, Posła na Sejm Polski, byłego Mi-
nistra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Powyżsi Pełnomocnicy, po wymianie swych pełnomocnictw, powzięli
postanowienia następujące, do których Wysokie Układające się Strony zo-
bowiązują się odtąd stosować.

Art. I.

Kościół Katolicki, bez różnicy obrządków, korzystać będzie w Rze-
czypospolitej Polskiej z pełnej wolności. Państwo zapewnia Kościołowi
swobodne wykonywanie Jego władzy duchownej i jego jurysdykcji kościel-
nej, jak również swobodną administrację i zarząd Jego sprawami i Jego
majątkiem, zgodnie z prawami boskimi i prawem kanonicznem.

Art. II.

Biskupi, duchowieństwo i wierni będą swobodnie i bezpośrednio zno-
sić się ze Stolicą Apostolską. W wykonywaniu swych funkcji, biskupi swo-
bodnie i bezpośrednio znosić się będą ze swem duchowieństwem i swymi
wiernymi, oraz ogłaszać swe zlecenia, nakozy i listy pasterskie.

Art. III.

Celem utrzymania przyjaznych stosunków pomiędzy Stolicą Apostolską
a Rzeczpospolitą Polską, w Polsce rezydować będzie Nuncjusz Apostolski,
zaś przy Stolicy Apostolskiej — Ambasadore Rzeczypospolitej. Uprawnienia
Nuncjusza Apostolskiego w Polsce rozciągać się będą na terytorjum Wol-
nego Miasta Gdańska.

CONCORDAT

entre le Saint-Siège et la République de Pologne.

Au nom de la Très-Sainte et Indivisible Trinité.

Sa Sainteté le Pape Pie XI et le Président de la République de Pologne M. Stanislas Wojciechowski,

Animés du désir de déterminer la situation de l'Eglise Catholique en Pologne et d'établir les règles qui régiront d'une manière digne et stable les affaires ecclésiastiques sur le territoire de la République,

Ont décidé à ces fins de conclure un Concordat.

En conséquence Sa Sainteté le Pape Pie XI et le Président de la République de Pologne M. Stanislas Wojciechowski ont nommé leurs Plénipotentiaires respectifs,

Sa Sainteté:

Son Eminence Révérendissime le Cardinal Pierre Gasparri, Son Secrétaire d'Etat;

Le Président de la République:

Son Excellence M. Ladislas Skrzyński, Ambassadeur de la République de Pologne près le Saint-Siège;

M. le Professeur Stanislas Grabski, Député à la Diète de Pologne, ancien Ministre des Cultes et de l'Instruction Publique.

Les Plénipotentiaires susnommés après l'échange de leurs pleins pouvoirs, ont arrêté les dispositions suivantes, auxquelles désormais les hautes Parties contractantes s'engagent à se conformer.

Art. I.

L'Eglise Catholique, sans distinction de Rites, jouira dans la République de Pologne d'une pleine liberté. L'Etat garantit à l'Eglise le libre exercice de Son pouvoir spirituel et de Sa juridiction ecclésiastique, de même que la libre administration et gestion de Ses affaires et de Ses biens, conformément aux Lois divines et au Droit Canon.

Art. II.

Les Evêques, le Clergé et fidèles communiqueront librement et directement avec le Saint-Siège. Dans l'exercice de leurs fonctions, les Evêques communiqueront librement et directement avec leur Clergé et leurs fidèles et publieront de même leurs instructions, leurs ordonnances et leurs lettres pastorales.

Art. III.

Afin de maintenir les relations amicales entre le Saint-Siège et la République de Pologne, un Nonce Apostolique résidera en Pologne et un Ambassadeur de la République résidera auprès du Saint-Siège. Les pouvoirs du Nonce Apostolique en Pologne s'étendront sur le territoire de la Ville Libre de Dantzig.

Art. IV.

Władze cywilne udzielać będą swej pomocy przy wykonywaniu postanowień i dekretów kościelnych: a) w razie destytucji duchownego, pozbawienia go beneficjum kościelnego, po ogłoszeniu dekretu kanonicznego o wspomnianej destytucji lub pozbawieniu, oraz w razie zakazu noszenia sukni duchownej; b) w razie poboru taks lub prestacyj, przeznaczonych na cele kościelne, a przewidzianych przez ustawy państwowe; c) we wszystkich innych wypadkach, przewidzianych przez ustawy obowiązujące.

Art. V.

Duchowni w wykonywaniu swych urzędów cieszyć się będą szczególną opieką prawną. Narówni z urzędnikami państwowymi korzystać oni będą z prawa zwolnienia od zajęcia sądowego części swych uposażeń. Duchowni, którzy otrzymali święcenia, zakonnicy, którzy złożyli śluby, uczniowie seminaryjni i nowicjusze, którzy wstąpili do seminarjów lub nowicjatów przed wypowiedzeniem wojny, będą zwolnieni od służby wojskowej z wyjątkiem pospolitego ruszenia. W tym ostatnim wypadku księża, posiadający święcenia kapłańskie, wykonywać będą w wojsku swój urząd kapłański, tak jednak, aby na tem nie ucierpiało dobro parafji, zaś inni członkowie duchowieństwa będą powołani do służby sanitarnej. Duchowni będą uwolnieni od obowiązków obywatelskich, niezgodnych z powołaniem kapłańskim, jako to: sędziów przysięgłych, członków trybunałów i t. d.

Art. VI.

Nienaruszalność kościołów, kaplic i cmentarzy jest zapewniona, tak jednak, aby z tego powodu nie ucierpiało bezpieczeństwo publiczne.

Art. VII.

Wojska Rzeczypospolitej korzystać będą z wszelkich wyróżnień, jakich Stolica Apostolska udziela wojskom, zgodnie z przepisami prawa kanonicznego. W szczególności kapelani posiadać będą prawa proboszczowskie w stosunku do wojskowych i do ich rodzin i wykonywać będą czynności swego urzędu kościelnego pod jurysdykcją biskupa polowego, który będzie miał prawo ich wyboru. Stolica Apostolska przyzwala, aby duchowieństwo to w sprawach, dotyczących jego służby wojskowej, podlegało władzom wojskowym.

Art. VIII.

W niedzielę i w dzień święta narodowego Trzeciego Maja księża, odpowiadający nabożeństwa, odmawiać będą modlitwę liturgiczną za pomyślność Rzeczypospolitej Polskiej i jej Prezydenta.

Art. IX.

Żadna część Rzeczypospolitej Polskiej nie będzie zależała od biskupa, którego siedziba znajdowałaby się poza granicami Państwa Polskiego. Hierarchja katolicka w Rzeczypospolitej Polskiej będzie zorganizowana jak następuje:

Art. IV.

Les autorités civiles prêteront leur appui à l'exécution des décisions et des décrets ecclésiastiques: a) au cas de destitution d'un ecclésiastique, de sa privation d'un bénéfice de l'Eglise, après promulgation d'un décret canonique relatif à la destitution ou privation susmentionnées, ou au cas de défense du port de l'habit ecclésiastique, b) au cas de perceptions de taxes ou prestations destinées à des buts ecclésiastiques et prévues par les lois de l'Etat, c) dans tous les autres cas prévus par les lois en vigueur.

Art. V.

Les ecclésiastiques jouiront dans l'exercice de leur ministère d'une protection juridique spéciale. A l'égal des fonctionnaires de l'Etat, ils bénéficieront du droit d'exemption de la saisie judiciaire pour une partie de leurs traitements. Les ecclésiastiques ayant reçu les ordres, les religieux ayant prononcé leurs vœux, les élèves des Séminaires et les novices, qui se seraient présentés aux Séminaires et aux Noviciats avant une déclaration de guerre, seront exemptés du service militaire, excepté les cas de levée en masse. Dans ces derniers cas les prêtres ordonnés exerceront dans l'armée leur ministère, sans qu'il soit porté préjudice, cependant, aux intérêts des paroisses, tandis que les autres membres du Clergé seront affectés au service sanitaire. Les ecclésiastiques seront libérés des fonctions civiques, incompatibles avec la vocation sacerdotale, telles que celles de jurés, de membres des Tribunaux, etc.

Art. VI.

L'immunité des églises, des chapelles et des cimetières est assurée sans que cependant la sécurité publique ait à en souffrir.

Art. VII.

Les armées de la République de Pologne jouiront de toutes les exemptions qui sont accordées aux armées par le Saint-Siège, selon les prescriptions du Droit Canon. En particulier, les aumôniers auront, par rapport aux militaires et à leurs familles, les droits de curé et exerceront les fonctions de leur ministère sous la juridiction d'un Evêque d'Armée, qui aura le droit de les choisir. Le Saint-Siège permet que ce Clergé, en ce qui concerne son service militaire, soit soumis aux autorités de l'Armée.

Art. VIII.

Les dimanches et le jour de la fête nationale du Trois Mai, les prêtres officiants reciteront une prière liturgique pour la prospérité de la République de Pologne et de son Président.

Art. IX.

Aucune partie de la République de Pologne ne dépendra d'un Evêque dont le siège se trouverait en dehors des frontières de l'Etat polonais. La Hiérarchie catholique dans la République de Pologne sera constituée comme suit:

A. Obrządek łaciński.

I. Prowincja kościelna gnieźnieńsko-poznańska:
Arcybiskupstwo gnieźnieńsko-poznańskie,
Diecezja chełmińska,
" wrocławską.

II. Prowincja kościelna warszawska:
Arcybiskupstwo warszawskie,
Diecezja płocka,

" sandomierska,
" lubelska,
" podlaska,
" łódzka.

III. Prowincja kościelna wileńska:
Arcybiskupstwo wileńskie,
Diecezja łomżyńska,
" pińska.

IV. Prowincja kościelna lwowska:
Arcybiskupstwo lwowskie,
Diecezja przemyska,
" łucka.

V. Prowincja kościelna krakowska:
Arcybiskupstwo krakowskie,
Diecezja tarnowska,
" kielecka,
" częstochowska,
" śląska.

B. Obrządek grecko - rusiński.

Prowincja kościelna lwowska:
Arcybiskupstwo lwowskie,
Diecezja przemyska,
" stanisławowska.

C. Obrządek ormiański.

Arcybiskupstwo lwowskie.

Stolica Apostolska nie przedsięwzięć żadnej zmiany w powyższej hierarchji, lub w rozgraniczeniu prowincji i diecezji, jak tylko w zgodzie z Rządem Polskim, z wyjątkiem drobnych sprostowań granic, wymaganych dla dobra dusz.

Art. X.

Tworzenie i przemiana beneficjów kościelnych, kongregacyj i zakonów, jak również ich Domów i zakładów, zależeć będzie od właściwej władzy kościelnej, która, ilekroć powyższe zarządzenia pociągałyby za sobą wydatki ze Skarbu Państwa, poweźmie te zarządzenia po porozumieniu się z Rządem. Cudzoziemcy nie będą otrzymywali stanowisk przełożonych prowincyj zakonnych, chyba za odpowiedniemi zezwoleniami Rządu.

A. Rite latin.

- I. Province ecclésiastique de Gniezno et Poznan:
Archidiocèse de Gniezno et Poznan,
Diocèse de Chelmno,
" de Wloclawek.
- II. Province ecclésiastique de Varsovie:
Archidiocèse de Varsovie,
Diocèse de Plock,
" de Sandomierz,
" de Lublin,
" de Podlachie,
" de Łódź.
- III. Province ecclésiastique de Wilno:
Archidiocèse de Wilno,
Diocèse de Lomza,
" de Pinsk.
- IV. Province ecclésiastique de Lwów:
Archidiocèse de Lwów,
Diocèse de Przemyśl,
" de Luck.
- V. Province ecclésiastique de Cracovie:
Archidiocèse de Cracovie,
Diocèse de Tarnów,
" de Kielce,
" de Częstochowa,
" de Silésie.

B. Rite greco-ruthène.

Province ecclésiastique de Lwów:
Archidiocèse de Lwów,
Diocèse de Przemyśl,
" de Stanisławów.

C. Rite arménien.

Archidiocèse de Lwów.

Le Sain-Siège ne procédera à aucune modification de la hiérarchie ci-dessus ou la circonscription des provinces et diocèses, sinon en accord avec le Gouvernement polonais, sauf pour les petites rectifications de limites exigées par le bien des âmes.

Art. X.

La création et la modification de bénéfices ecclésiastiques, des Congrégations et Ordres religieux, ainsi que de leurs Maisons et établissements, dépendra de l'autorité ecclésiastique compétente, laquelle, toutes les fois que les dites mesures entraîneraient des dépenses pour le Trésor de l'Etat, y procédera après entente avec le Gouvernement. Les étrangers ne recevront pas la chaire de supérieurs des Provinces des Ordres religieux, à moins d'avoir obtenu du Gouvernement une autorisation à cet effet.

Art. XI.

Wybór Arcybiskupów i Biskupów należy do Stolicy Apostolskiej. Jego Świątobliwość zgadza się zwracać do Prezydenta Rzeczypospolitej przed mianowaniem Arcybiskupów i Biskupów diecezjalnych, koadjutorów *cum iure successionis*, oraz Biskupa polowego, aby upewnić się, że Prezydent nie ma do podniesienia przeciw temu wyborowi względów natury politycznej.

Art. XII.

Ordynariusze powyżsi, przed objęciem swych czynności, złożą na ręce Prezydenta Rzeczypospolitej przysięgę wierności według formuły następującej:

„Przed Bogiem i na Święte Ewangelje przysięgam i obiecuję, jak przystoi biskupowi, wierność Rzeczypospolitej Polskiej. Przysięgam i obiecuję, iż z zupełną lojalnością szanować będę Rząd, ustanowiony Konstytucją i że będę dbał, aby go szanowało moje duchowieństwo. Przysięgam i obiecuję po za tem, że nie będę uczestniczył w żadnem porozumieniu, ani nie będę obecny przy żadnych naradach, któreby mogły przynieść szkodę Państwu Polskiemu lub porządkowi publicznemu. Nie pozwolę memu duchowieństwu uczestniczyć w takich poczynaniach. Dbając o dobro i interes Państwa, będę się starał o uchylanie od niego wszelkich niebezpieczeństw, o których wiedziałbym, że mu grożą”.

Art. XIII.

1) We wszystkich szkołach publicznych, z wyjątkiem szkół wyższych, nauka religii jest obowiązkowa. Nauka ta będzie udzielana młodzieży katolickiej przez nauczycieli, mianowanych przez władze szkolne, które wybierać ich będą wyłącznie z pośród osób, upoważnionych przez Ordynariuszów do nauczania religii. Właściwe władze kościelne nadzorować będą nauczanie religii pod względem jego treści i moralności nauczycieli.

W razie gdyby Ordynariusz odebrał nauczycielowi dane mu upoważnienie, ten ostatni będzie przez to samo pozbawiony prawa nauczania religii.

Te same zasady, dotyczące wyboru i odwoływania nauczycieli, będą stosowane do profesorów, docentów i asystentów uniwersyteckich na wydziałach teologii katolickiej (nauk kościelnych) uniwersytetów państwowych.

2) We wszystkich diecezjach Kościół Katolicki posiadać będzie seminarja duchowne, odpowiednio do prawa kanonicznego, któremi będzie kierował i w których będzie mianował nauczycieli.

Dyplomy naukowe, wystawione przez wyższe seminarja, będą wystarczały dla nauczania religii we wszystkich szkołach publicznych, z wyjątkiem szkół wyższych.

Art. XIV.

Dobra, należące do Kościoła, nie będą przedmiotem żadnego aktu prawnego, zmieniającego ich przeznaczenie, inaczej jak za zgodą władz duchownych, z wyjątkiem wypadków, przewidzianych przez ustawy o wyłączeniu dla celów regulacji dróg przewozowych i rzek, obrony państwowej, oraz podobnych celów. W każdym razie przeznaczenie nieruchomości i ruchomości, poświęconych wyłącznie dla służby bożej, jako to:

Art. XI.

Le choix des Archevêques et des Evêques appartient au Saint-Siège. Sa Sainteté consent à s'adresser au Président de la République, avant de nommer les Archevêques et les Evêques diocésains, les coadjuteurs *cum iure successionis*, de même que l'Evêque d'Armée, pour s'assurer que le Président n'a pas de raisons de caractère politique à soulever contre ces choix.

Art. XII.

Les Ordinaires ci-dessus avant d'assumer leurs fonctions, prêteront, entre les mains du Président de la République, un serment de fidélité d'après la formule suivante:

„Devant Dieu et sur les Saints Evangiles, je jure et je promets, comme il convient à un Evêque, fidélité à la République de Pologne. Je jure et je promets de respecter en toute loyauté et de faire respecter par mon Clergé le Gouvernement établi par la Constitution. Je jure et je promets en outre que je ne participerai à aucun accord ni n'assisterai à aucun conseil pouvant porter atteinte à l'Etat polonais ou à l'ordre public. Je ne permettrai pas à mon Clergé de participer à de telles actions. Soucieux du bien et de l'intérêt de l'Etat, j' tâcherai d'en écarter tout danger dont je le saurais menacé“.

Art. XIII.

1.o. Dans toutes les écoles publiques, à l'exception des écoles supérieures, l'enseignement religieux est obligatoire. Cet enseignement sera donné à la jeunesse catholique par des maîtres nommés par les autorités scolaires qui les choisiront exclusivement parmi les personnes autorisées par les Ordinaires à enseigner la Religion. Les autorités ecclésiastiques compétentes surveilleront l'enseignement religieux en ce qui concerne son contenu et la morale des enseignants.

Au cas où l'Ordinaire retirerait à un enseignant l'autorisation qu'il lui aurait donnée, ce dernier sera par là même privé du droit d'enseigner la Religion.

Les mêmes principes, concernant le choix et la révocation des enseignants, seront appliqués aux professeurs, aux agrégés et aux adjoints universitaires des facultés de Théologie catholique (Sciences ecclésiastiques) des Universités de l'Etat.

2.o. Dans tous les diocèses l'Eglise Catholique possédera des Séminaires ecclésiastiques en conformité avec le Droit Canon, qu'Elle dirigera et dont Elle nommera les enseignants.

Les brevets d'études délivrés par les grands Séminaires seront suffisants pour enseigner la Religion dans toutes les écoles publiques, exceptées les écoles supérieures.

Art. XIV.

Les biens appartenant à l'Eglise ne seront soumis à aucun actes juridique, modifiant leur destination, sans le consentement des autorités ecclésiastiques, sauf les cas prévus par les lois sur l'expropriation pour cause de systématisation des voies de transport et des rivières, de défense nationale et causes similaires. En tout cas la destination des immeubles

kościółów, przedmiotów, służących do nabożeństwa i t. p., nie będzie mogło być zmienione bez uprzedniego pozbawienia ich przez właściwą władzę kościelną ich charakteru rzeczy poświęconych.

Żadna budowa, przemiana lub restauracja kościołów i kaplic nie będzie dokonywana inaczej, jak tylko zgodnie z technicznymi i artystycznymi przepisami ustaw, dotyczących budowy gmachów i konserwacji zabytków.

W każdej diecezji utworzona będzie komisja, mianowana przez biskupa w porozumieniu z właściwym ministrem, dla ochrony w kościołach i lokalach kościelnych starożytności, dzieł sztuki, dokumentów archiwalnych i rękopisów, posiadających wartość historyczną lub artystyczną.

Art. XV.

Duchowni, ich majątek oraz majątek osób prawnych kościelnych i zakonnych, podlegać będą opodatkowaniu narówni z osobami i majątkiem obywateli Rzeczypospolitej oraz osób prawnych świeckich, z wyjątkiem wszakże budynków, poświęconych służbie bożej, seminarjów duchownych, domów przygotowawczych dla zakonników i zakonnic, jak również domów mieszkalnych zakonników i zakonnic, składających śluby ubóstwa, oraz dóbr i praw majątkowych, których dochody są przeznaczone na cele kultu religijnego i nie przyczyniają się do dochodów osobistych beneficjarjuszów. Pomieszczenia biskupów i duchowieństwa parafjalnego, oraz ich lokale urzędowe będą traktowane przez Skarb narówni z pomieszczeniami urzędowymi funkcjonariuszów i lokalami instytucji państwowych.

Art. XVI.

Wszystkie polskie osoby prawne kościelne i zakonne mają, zgodnie z przepisami prawa, powszechnie obowiązującego, prawo nabywania, odstępowania, posiadania i administrowania, według prawa kanonicznego, swego majątku ruchomego i nieruchomego, jak również prawo stawiania przed wszelkimi instancjami i władzami państwowymi dla obrony swych praw cywilnych. Osoby prawne kościelne i zakonne są uznawane za polskie, o ile cele, dla których powstały, dotyczą spraw kościelnych lub zakonnych Polski, i o ile osoby, upoważnione do reprezentowania ich i do zarządzania ich majątkiem, przebywają stale na ziemiach Rzeczypospolitej Polskiej. Osoby prawne kościelne i zakonne, nie odpowiadające powyższemu warunkowi, korzystać będą z praw cywilnych, przyznawanych przez Rzeczpospolitą cudzoziemcom.

Art. XVII.

Osoby prawne kościelne i zakonne mają prawo zakładania, posiadania i zarządzania, według prawa kanonicznego i zgodnie z powszechnym prawem państwowem cmentarzy, przeznaczonych do grzebania katolików.

Art. XVIII.

Duchowni i wierni wszelkich obrządków, znajdujący się poza swymi diecezjami, podlegać będą Ordynariuszom miejscowym, według przepisów prawa kanonicznego.

et meubles, consacrés exclusivement au service divin, tels que les églises, les objets de culte etc. ne pourra être modifiée sans que l'autorité ecclésiastique compétente les ait privés au préalable de leur caractère sacré.

Aucune construction, modification ou restauration des églises et chapelles n'aura lieu qu'en accord avec les prescription techniques et artistiques de lois concernant la construction des bâtiments et la conservation des monuments.

Dans chaque diocèse sera formée une commission nommée par l'Evêque, d'accord avec le Ministre compétent, pour la conservation dans les églises et les locaux ecclésiastiques d'antiquités, d'œuvres d'art, de documents d'archives et de manuscrits possédant une valeur historique ou artistique.

Art. XV.

Les ecclésiastiques, leurs biens et les biens des personnes juridiques ecclésiastiques et religieuses, sont imposables à l'égal des personnes et des biens des citoyens de la République laïques, à l'exception toutefois des édifices consacrés au service divin, des Séminaires ecclésiastiques, des maisons de formation religieux et des religieuses, de même que des maisons d'habitation des religieux et religieuses qui ont fait vœu de pauvreté, et des biens et titres dont les revenus sont destinés aux besoins du culte religieux et ne contribuent pas aux revenus personnels des bénéficiaires. Les habitations des Evêques et du Clergé paroissial, de même que leurs locaux officiels, seront traités par le Fisc à l'égal des habitations officielles des fonctionnaires et des locaux des Institutions de l'Etat.

Art. XVI.

Toutes les personnes juridiques ecclésiastiques et religieuses polonaises ont, selon les règles du droit commun, le droit d'acquérir, de céder, de posséder et d'administrer, conformément au Droit Canon, leurs biens, meubles ou immeubles, de même que le droit d'ester devant toute instance ou autorité de l'Etat pour la défense de leurs droits civils. Les personnes juridiques ecclésiastiques et religieuses sont reconnues comme polonaises en tant que les fins pour lesquelles elles ont été établies concernent les affaires ecclésiastiques ou religieuses de la Pologne et que les personnes, autorisées à les représenter et à administrer leurs biens, résident dans les territoires de la République de Pologne. Les personnes juridiques ecclésiastiques et religieuses, qui ne répondraient pas aux conditions ci-dessus, jouiront des droits civils accordés par la République aux étrangers.

Art. XVII.

Les personnes juridiques ecclésiastiques et religieuses ont le droit d'établir, de posséder et d'administrer, selon le Droit Canon et d'accord avec le droit commun de l'Etat, des cimetières destinés à la sépulture des catholiques.

Art. XVIII.

Les ecclésiastiques et les fidèles de tous les Rites, se trouvant hors de leurs diocèses, seront soumis à l'Ordinaire local selon les règles du Droit Canon.

Art. XIX.

Rzeczpospolita zapewnia właściwym władzom prawo nadawania, zgodnie z przepisami prawa kanonicznego, funkcji, urzędów i beneficjów kościelnych. Przy nadawaniu beneficjów proboszczowskich stosowane będą następujące zasady:

Na ziemiach Rzeczypospolitej Polskiej nie mogą otrzymywać, chyba za zezwoleniem Rządu polskiego, beneficjów proboszczowskich: 1) cudzoziemcy nienaturalizowani, jakoteż osoby, które nie odbyły studjów teologicznych w instytutach teologicznych w Polsce lub w instytutach papieskich, 2) osoby, których działalność jest sprzeczna z bezpieczeństwem Państwa.

Przed dokonaniem nominacji na te beneficja, władza duchowna zasięgnie wiadomości właściwego Ministra Rzeczypospolitej, aby się upewnić, iż żaden z powodów, przewidzianych powyżej pod punktami 1) i 2), nie stoi temu na przeszkodzie. W razie gdyby wspomniany Minister nie przedstawił w ciągu dni 30-tu zarzutów takich przeciw osobom, których nominacja jest zamierzona, władza kościelna nominacji dokona.

Art. XX.

W razie, gdyby władze Rzeczypospolitej miały podnieść przeciw duchownemu zarzuty co do jego działalności, jako sprzecznej z bezpieczeństwem Państwa, Minister właściwy przedstawi wspomniane zarzuty Ordynariuszowi, który, zgodnie z tymże Ministrem, poweźmie w ciągu trzech miesięcy odpowiednie zarządzenia. W razie rozbieżności między Ordynariuszem a Ministrem, Stolica Apostolska poruczy rozwiązanie sprawy dwóm duchownym przez nią wybranym, którzy, zgodnie z dwoma delegatami Prezydenta Rzeczypospolitej, poweźmą postanowienie ostateczne.

Art. XXI.

Prawo patronatu, zarówno państwowego, jak osób prywatnych, pozostaje w mocy aż do nowego układu. Prezenta godnego duchownego na wakujące stanowisko dokonywana będzie przez patronat w ciągu dni 30-tu z listy, zawierającej trzy nazwiska, przedstawionej przez Ordynariusza. Jeżeli w ciągu dni 30 tu prezenta nie zostanie wykonana, obśadczenie odnośnego beneficjum stanie się wolne. W wypadkach, w których chodzi o beneficjum proboszczowskie, Ordynariusz, przed dokonaniem nominacji, zasięgnie, zgodnie z art. XIX, zdania właściwego Ministra.

Art. XXII.

W razie gdyby duchowni, lub zakonnicy byli oskarżeni przed sądami świeckimi o zbrodnie, przewidziane przez ustawy karne Rzeczypospolitej, sądy wspomniane zawiadomią niezwłocznie właściwego Ordynariusza o każdej sprawie tego rodzaju i, w danym razie, prześlą mu akt oskarżenia oraz wyrok sądowy wraz z jego motywami. Ordynariusz, względnie jego delegat, po zakończeniu przewodu sądowego, będą mieli prawo zapoznania się z odnośnymi aktami. W razie aresztowania lub uwięzienia wspomnianych powyżej osób, władze cywilne zachowywać będą względy należne ich stanowi i stopniowi hierarchicznemu.

Art. XIX.

La République garantit le droit des autorités compétentes d'attribuer les fonctions, les charges et les bénéfices ecclésiastiques d'après les prescriptions du Droit Canon. A l'attribution des bénéfices paroissiaux seront appliquées les règles suivantes:

Dans les territoires de la République de Pologne ne peuvent pas obtenir des bénéfices paroissiaux, à moins d'avoir reçu le consentement du Gouvernement polonais 1° les étrangers non-naturalisés, ainsi que les personnes dont l'éducation théologique n'a pas été faite dans les Instituts théologiques de Pologne ou dans des Instituts pontificaux; 2° les personnes dont l'activité est contraire à la sécurité de l'Etat.

Avant de procéder aux nominations à ces bénéfices, l'autorité ecclésiastique s'informera auprès du Ministre compétent de la République pour s'assurer qu'aucune des raisons, prévues ci dessus aux points 1° et 2°, ne s'y opposerait. Au cas où le Ministre susmentionné ne présenterait pas, dans le délai de 30 jours, de telles objections contre la personne dont la nomination est envisagée, l'autorité ecclésiastique procédera à la nomination.

Art. XX.

Au cas où les autorités de la République auraient à soulever contre un ecclésiastique des objections au sujet de son activité comme contraire à la sécurité de l'Etat, le Ministre compétent présentera les dites objections à l'Ordinaire qui, d'accord avec ce Ministre, prendra dans les trois mois les mesures appropriées. Au cas d'une divergence entre l'Ordinaire et le Ministre, le Saint-Siège confiera la solution de la question à deux ecclésiastiques de Son choix, lesquels, en accord avec deux délégués, du Président de la République, prendront une décision définitive.

Art. XXI.

Le droit de patronage, soit de l'Etat soit des particuliers, reste en vigueur jusqu'à nouvel accord. La présentation d'un digne ecclésiastique au poste vacant sera effectuée par le patron dans le délai de 30 jours sur une liste de trois noms proposée par l'Ordinaire. Si dans les 30 jours la présentation n'a pas été faite, la provision du bénéfice deviendra libre. Dans le cas où il s'agirait d'un bénéfice paroissial, l'Ordinaire, avant de procéder à la nomination, consultera le Ministre compétent conformément à l'article XIX.

Art. XXII.

Si des ecclésiastiques ou religieux sont accusés près des Tribunaux laïques de crimes prévus par les lois pénales de la République, ces Tribunaux informeront immédiatement l'Ordinaire compétent de chaque affaire de ce genre et lui transmettront, le cas échéant, l'acte d'accusation et l'arrêt judiciaire avec ses considérants. L'Ordinaire, ou son délégué, auront le droit, après conclusion de la procédure judiciaire, de prendre connaissance des dossiers relatifs. Dans le cas d'arrestation ou d'emprisonnement des personnes susmentionnées, les autorités civiles procéderont avec les égards dus à leur état et à leur rang hiérarchique.

Duchowni i zakonnicy będą zatrzymywani w areszcie i będą odbywali kary pozbawienia wolności w pomieszczeniach, oddzielonych od pomieszczeń dla osób świeckich, o ile nie zostali pozbawieni godności kościelnej przez właściwego Ordynariusza. W razie skazania ich na areszt wyrokiem, będą odbywali tę karę w klasztorze lub w innym Domu zakonnym, w pomieszczeniach na ten cel przeznaczonych.

Art. XXIII.

Zadna zmiana w języku używanym w diecezjach Obrządku łacińskiego do kazań, nabożeństw dodatkowych i wykładów innych, niż wykłady nauk świętych w seminarjach, nie będzie dokonywana inaczej, jak za specjalnem upoważnieniem Konferencji Biskupów Obrządku łacińskiego.

Art. XXIV.

1) Rzeczpospolita Polska uznaje prawo własności osób prawnych kościelnych i zakonnych do wszystkich majątków ruchomych i nieruchomych, kapitałów, dochodów, oraz innych praw, które te osoby prawne posiadają obecnie na obszarze Państwa Polskiego.

2) Rzeczpospolita Polska zgadza się, aby wspomniane powyżej prawa własności, w razie gdyby nie były jeszcze wpisane do ksiąg hipotecznych na imię posiadających je osób prawnych (Biskupstw, Kapituł, Kongregacyj, Zakonów, seminarjów, beneficjów proboszczowskich i innych beneficjów etc.), zostały w nich zapisane, a to na podstawie deklaracji właściwego Ordynariusza, poświadczonej przez właściwą władzę cywilną.

3) Sprawa dóbr, których Kościoł został pozbawiony przez Rosję, Austrię i Prusy, a które obecnie znajdują się w posiadaniu Państwa Polskiego, zostanie załatwiona przez układ późniejszy. Do tego czasu Państwo Polskie zapewnia Kościołowi uposażenia roczne, nie niższe, jako wartość rzeczywista od uposażeń, które rządy rosyjski, austriacki i pruski wypłacały Kościołowi na ziemiach, należących obecnie do Rzeczypospolitej Polskiej. Uposażenia wspomniane będą obliczane i rozdzielane w miarę wskazań, zawartych w załączniku A. W razie parcelacji rzeczonych dóbr, Mensy biskupią, seminarja i beneficja proboszczowskie, nie posiadające obecnie ziemi, lub posiadające ją w ilościach niedostatecznych, otrzymają ją na własność, według rozporządzalności aż do wysokości 180 hektarów na Mensę biskupią, 180 hektarów na seminarjum i zależnie od gatunku ziemi, od 15-tu do 30-tu hektarów na beneficjum proboszczowskie. Suma ryczałtowa pieniężnych uposażeń, oznaczona w załączniku A., będzie zmniejszona w diecezjach, w których te ziemie będą nadane, o 50 złotych rocznie od każdego hektara nadanego w sposób powyższy.

4) Utrzymane zostanie przeznaczenie dóbr, które Rzeczypospolita Polska rewindykowałaby u dawnych państw zaborczych, jako następczyni w prawach Państw powyższych z tytułu ich prawnego stosunku do osób prawnych kościelnych i zakonnych w Polsce, dotyczącego jużto prestacyj, zapewnionych przez te Państwa osobom prawnym kościelnym i zakonnym, jużto zarządu dóbr nieruchomości i kapitałów, przeznaczonych dla Kościoła,

Les ecclésiastiques et religieux seront détenus et subiront les peines de réclusion dans des locaux séparés des locaux destinés aux laïques, à moins d'avoir été privés par l'Ordinaire compétent de leur dignité d'ecclésiastique. Au cas où ils seraient condamnés par jugement à la détention ils subiront cette peine dans un couvent ou autre maison religieuse, en des locaux à ce destinés.

Art. XXIII.

Aucun changement à la langue employée dans les diocèses de Rite latin pour les sermons, les prières supplémentaires et les cours, autres que ceux des sciences sacrées dans les Séminaires, ne sera fait que sur une autorisation spéciale donnée par la Conférence des Evêques de Rite latin.

Art. XXIV.

1) La République de Pologne reconnaît les droits de propriété des personnes juridiques ecclésiastiques et religieuses à tous les biens meubles et immeubles, capitaux, rentes et autres droits, que ces personnes juridiques possèdent actuellement dans les territoires de l'Etat polonais

2) La République de Pologne consent à ce que les droits de propriété susmentionnés, dans les cas où ils ne seraient pas encore inscrits aux registres hypothécaires aux noms des personnes juridiques qui les possèdent (Evêchés, Chapitres, Congrégations, Ordres religieux, Séminaires, bénéfices paroissiaux, autres bénéfices etc.), y soient inscrits, et cela sur une déclaration de l'Ordinaire compétent, certifiée par l'autorité civile compétente.

3) La question des biens dont l'Eglise a été privée par la Russie, l'Autriche et la Prusse et qui se trouvent actuellement en possession de l'Etat polonais, sera réglée par un arrangement ultérieur. Jusqu'à cette date l'Etat polonais garantit à l'Eglise des dotations annuelles non inférieures comme valeur réelle aux dotations que les Gouvernements russe, autrichien et prussien allouaient à l'Eglise sur les territoires appartenant actuellement à la République de Pologne. Les dotations susmentionnées seront calculées et réparties comme cela est indiqué à l'annexe A. Au cas de morcellement des dits biens, les Menses épiscopales, Les Séminaires et les bénéfices paroissiaux, ne possédant pas actuellement de terres, ou en possédant des quantités insuffisantes, en obtiendront en propriété, dans la mesure des disponibilités, jusqu'à concurrence de 180 hectares par Mense épiscopale et de 180 hectares par Séminaire, et selon la qualité du sol, de 15 à 30 hectares par bénéfice paroissial. La somme globale des dotations en argent, fixées dans l'annexe A, sera réduite, pour les diocèses, dans lesquels aura lieu cette attribution de terres, de 50 zlotys annuellement par chaque hectare qui serait attribué comme ci-dessus.

4) La destination des biens que la République de Pologne revendiquerait auprès des anciens Etats copartageants, comme successeur des droits qui revenaient à ces Etats de leurs rapports légaux avec les personnes juridiques ecclésiastiques et religieuses de la Pologne et qui concernent soit les prestations consenties par ces Etats en faveur des personnes juridiques et religieuses soit l'administration des biens immeubles et des capitaux destinés à l'Eglise, sera maintenue.

5) Aby polepszyć gospodarcze i społeczne położenie ludności rolnej i aby wzmóc tem bardziej pokój chrześcijański kraju, Stolica Apostolska zgadza się, aby Rzeczpospolita Polska wykupiła od beneficjów biskupich, od seminarjów, od beneficjów kapitularnych, od beneficjów proboszczowskich oraz od zwykłych beneficjów posiadających dobra ziemskie, te ilości ziemi rolnej, któreby przewyższały dla każdej z wyżej wymienionych jednostek: 15 do 30 hektarów, zależnie od gatunku ziemi, dla probostwa i zwykłego beneficjum, 180 hektarów dla Kapituły, 180 hektarów dla Mensy biskupiej i 180 hektarów dla seminarjów. W diecezjach, w których seminarja nie posiadają ziem rolnych oddzielnie od ziem posiadanych przez Biskupstwo, przyznane im będzie z ziem, należących do Biskupstwa 180 hektarów wolnych od wykupu, niezależnie od 180 hektarów, przeznaczonych dla Mensy biskupiej.

6) Wymienione powyżej prawne osoby kościelne będą miały prawo wybrać same, z dóbr do nich należących, parcele ziemi, które w ilościach wskazanych powyżej pozostaną ich własnością.

7) Cena wykupu ziem wskazanych powyżej zostanie wypłacona według przepisów, stosowanych przy wykupie ziem, będących własnością osób prywatnych, i pozostanie do rozporządzenia Kościoła.

8) Stolica Apostolska zgadza się także, aby ziemie rolne, należące do Domów Kongregacji i Zakonów, oraz do ich zakładów dobroczynnych, uważanych każdy z osobna za oddzielną jednostkę rolną, zostały wykupione przez Państwo, zgodnie z przepisami, które będą stosowane do wykupu dóbr, należących do osób prawnych świeckich, z prawem dla każdego z Domów, wspomnianych powyżej, jako też dla każdego z ich zakładów dobroczynnych, zachowania co najmniej 180 hektarów ziemi rolnej.

9) Osoby prawne kościelne i zakonne będą miały prawo, narówni z osobami prawnymi świeckimi, bezpośredniego dokonywania parcelacji ziem rolnych, do nich należących.

Art. XXV.

Wszystkie ustawy, rozporządzenia lub dekrety, sprzeczne z postanowieniami poprzednich artykułów, tracą moc prawną z chwilą wejścia w życie niniejszego Konkordatu.

Art. XXVI.

Stolica Apostolska dokona, w ciągu trzech miesięcy od wejścia w życie niniejszego Konkordatu i w porozumieniu z Rządem, utworzenia i rozgraniczenia prowincji kościelnych oraz diecezji, wyliczonych w artykule IX. Granice prowincji kościelnych i diecezji będą odpowiadać granicom Państwa Polskiego.

Dobra kościelne, położone w Polsce, lecz należące do prawnych osób kościelnych i zakonnych, których siedziba znajduje się poza granicami Państwa Polskiego, i odwrotnie, będą przedmiotem konwencji oddzielnej.

5) Pour améliorer la situation économique et sociale de la population agricole et pour promouvoir d'autant plus la paix chrétienne du pays, le Saint-Siège consent à ce que la République de Pologne rachète aux bénéfices épiscopaux, aux Séminaires, aux bénéfices des Chapitres, aux bénéfices paroissiaux ainsi qu'aux simples bénéfices, possédant des biens fonciers, les quantités de terres arables, dépassant pour chacune de ces entités, 15 à 30 hectares, selon la qualité du sol, par paroisse et bénéfice simple, 180 hectares par Chapitre, 180 hectares par Mense épiscopale et 180 hectares par Séminaires. Dans les diocèses, dont les Séminaires ne possèdent pas de terres arables distinctes de celles de l'Evêché, il leur sera accordé, sur les terres appartenant à l'Evêché 180 hectares libres de rachat, indépendamment des 180 hectares réservés pour la Mense épiscopale.

6) Les personnes juridiques ecclésiastiques susmentionnées auront le droit de choisir elles mêmes, sur les biens leur appartenant, les parcelles de terres qui, en quantités indiquées ci-dessus, resteront en leur propriété.

7) Le prix de rachat des terres susindiquées sera payé d'après les règlements qui seront appliqués au rachat des biens appartenant aux propriétaires privés et restera à la disposition de l'Eglise.

8) Le Saint-Siège consent de même à ce que les terres arables appartenant aux Maisons des Congrégations et Ordres religieux, ainsi qu'à leurs institutions de bienfaisance, considérées chacune séparément comme unités agricoles distinctes, soient rachetées par l'Etat, en accord avec les règlements qui seront appliqués au rachat des biens appartenant aux personnes juridiques laïques, avec droit pour chacune des Maisons susdites, ainsi que pour chacune de leurs institutions de bienfaisance, de conserver au moins 180 hectares de terres arables.

9) Les personnes juridiques ecclésiastiques et religieuses auront le droit, à l'égal des personnes juridiques laïques, de procéder directement au morcellement des terres arables, leur appartenant.

Art. XXV.

Toutes lois, ordonnances ou décrets, qui seraient en contradiction avec les stipulations des articles précédenes, seront de ce fait même annulés, dès l'entrée en vigueur de présent Concordat.

Art. XXVI.

Le Saint-Siège procédera dans le délai de trois mois après l'entrée en vigueur du présent Concordat et d'accord avec le Gouvernement, à la constitution et délimitation des provinces ecclésiastiques et des diocèses énumérés à l'article IX. Les limites des provinces ecclésiastiques et des diocèses seront conformes aux frontières de l'Etat polonais.

Les biens ecclésiastiques situés en Pologne, mais appartenant à des personnes juridiques ecclésiastiques et religieuses ayant leur siège hors des frontières de l'Etat polonais, et réciproquement, formeront l'objet d'une convention spéciale.

Art. XXVII.

Konkordat niniejszy wejdzie w życie w dwa miesiące po wymianie dokumentów ratyfikacyjnych.

Rzym, dziesiątego lutego tysiąc dziewięćset dwudziestego piątego roku.

Piotr Kardynał Gasparri.

Władysław Skrzyński.

Stanisław Grabski.

Załącznik A.

Uposażenia, przyznane Kościołowi Katolickiemu przez Państwo Polskie, zgodnie z artykułem XXIV niniejszego Konkordatu, obliczane będą w następujący sposób:

I. Uposażenie Duchowieństwa:

Uposażenia miesięczne według bieżącej mnożnej dla urzędników państwowych.

1) Kardynałowie: 2.500 punktów, oraz 800 zł. na utrzymanie kapelanów, powozów i t. d.

2) Arcybiskupi: 2.000 punktów, oraz 600 zł. na utrzymanie kapelanów, powozów i t. d.

3) Biskupi diecezjalni: 1.700 punktów, oraz 600 zł. na utrzymanie kapelanów, powozów i t. d.

4) Biskupi pomocniczy: 1.250 punktów.

5) Członkowie kapituł: 600 punktów.

6) Proboszczowie: 270 punktów.

7) Rektorowie kościołów filjalnych, wikariusze i urzędnicy konsystorzów: 200 punktów.

8) Zakonnicy kongregacji, pobierających uposażenie od Państwa: 125 punktów.

9) Profesorowie seminarjów: 600 punktów.

10) Uczniowie seminarjów: 125 punktów.

11) Audytor trybunału Świętej Roty: (uposażenie profesorów zwyczajnych na uniwersytetach).

12) Sekretarz Audytora: 600 punktów.

13) Nauczyciele Instytutów Teologicznych, mający prawa profesorów gimnazjalnych (uposażenie nauczycieli szkół średnich).

II. Uposażenie emerytalne roczne: 383,413 złotych.

1) Pensje emerytalne duchowieństwa: 254,117 złotych.

2) Pensje emerytalne wdów i sierot poduchownych grecko-katolickiego obrządku: 129,296 złotych.

III. Uposażenie roczne chórów katedralnych i niższych urzędników kościelnych: 63,298 złotych.

Art. XXVII.

Le présent Concordat entrera en vigueur deux mois après l'échange des actes de sa ratification.

Rome, le dix février mil neuf cent vingt cinq.

Pierre Card, Gasparri.

Ladislas Skrzyński.

Stanislas Grabski.

Annexe A.

Les dotations attribuées à l'Eglise Catholique par l'Etat polonais, conformément à l'Art. XXIV du présent Concordat, seront calculées comme suit:

I. Dotation du Clergé:

Dotations mensuelles d'après le coefficient courant pour les fonctionnaires de l'Etat.

- 1) Cardinaux: 2500 points, en plus 800 zlotys pour l'entretien des aumôniers, des équipages etc.
- 2) Archevêques: 2.000 points, en plus 600 zlotys pour l'entretien des aumôniers, des équipages etc.
- 3) Evêques diocésains: 1.700 points, en plus 600 zlotys pour l'entretien des aumôniers, des équipages etc.
- 4) Evêques auxiliaires: 1.250 points.
- 5) Membres des Chapitres: 600 points.
- 6) Curés: 270 points.
- 7) Recteurs des Eglises filiales, Vicaires et fonctionnaires des Consistoires: 200 points.
- 8) Religieux des Congrégations recevant des dotations de l'Etat: 125 points.
- 9) Professeurs des Séminaires: 600 points.
- 10) Elèves Séminaires: 125 points.
- 11) Auditeur du Tribunal de la Sainte Rote: (Traitement égal à celui des professeurs ordinaires des Universités).
- 12) Secrétaire de l'Auditeur: 600 points.
- 13) Enseignants des Instituts Théologiques, ayant le droit de professeurs de gymnase (Traitement égal à celui des enseignants des écoles secondaires).

II. Dotation annuelle pour les pensions de retraite: 383,413 zlotys.

- 1) Pensions de retraite du Clergé: 254.117 zlotys.
- 2) Pensions de retraite pour veuves et orphelins du Clergé gréco-catholique: 129.296 zlotys.

III. Dotation annuelle pour l'entretien des chœurs des Cathedrales et pour les employés subalternes des églises: 63,298 zlotys.

IV. Koszta roczne administracji kościelnej: 750,940 złotych.

- 1) Wizytacje pasterskie biskupów: 340,000 złotych.
- 2) Konsystorze biskupie: 66,000 złotych.
- 3) Prowadzenie ksiąg parafjalnych: 197,940 złotych
- 4) Wydatki na pocztę: 147,000 złotych.

V. Zapomoga roczna dla zakładów kościelnych: 20,900 złotych.

VI. Roczny fundusz budowlany: 1,016,000 złotych.

VII. Inne wydatki roczne: 45,500 złotych.

Uposażenia powyższe będą przyznawane przez Ministra Skarbu każdej diecezji oddzielnie, w sumach ryczałtowych, ustalonych według wyszczególnionych budżetów, które przedstawiać będą właściwi Ordynariusze. Przy rozdziale pomiędzy diecezje całości uposażenia przyznanego przez Państwo proboszczom, brany będzie w rachubę dochód z ziem posiadanych przez beneficja proboszczowskie.

W razie potrzeby i o ile położenie finansowe Państwa na to pozwoli, uposażenia powyższe zostaną powiększone dostatecznie, aby zapewnić stosowny byt materialny proboszczom oraz innym członkom duchowieństwa, a to na zasadzie specjalnej umowy, dotyczącej t. zw. *iura stolae*.

Rozdział uposażeń, wyliczonych powyżej, powierzony będzie w każdej diecezji Ordynariuszowi, który po wejściu w moc niniejszego Konkordatu, złoży przysięgę wierności, przewidzianą w artykule XII.

Piotr Kardynał Gasparri.

Władysław Skrzyński.

Stanisław Grabski.

Związek Misyjny Kleru diecezji Wileńskiej.

Dn. 17 kwietnia r. b. odbyło się w gmachu Seminarjum diecez. szóste zrzędu posiedzenie Rady diecezjalnej Związku Misyjnego Kleru w diecezji Wileńskiej pod przewodnictwem J. E. Księdza Biskupa Diecezjalnego, z następującym porządkiem dziennym: 1. Odczytanie protokołu poprzedniego posiedzenia (z dn. 29 lutego 1924 r.). 2. Sprawozdanie z działalności i kasowe. 3. Przyjęcie przejrzanej i poprawionej Ustawy Związku. 4. Ostatnie zarządzenia Stolicy Apostolskiej dotyczące Związku. 5. Plan działalności na przyszłość. 6. Wolne wnioski.

W posiedzeniu wzięli udział J. E. Ks. Biskup Michalkiewicz, jako Dyrektor diecezjalny, Ks. Prałat Urszylło — skarbnik, Ks. Leon Żebrowski — zastępca Dyrektora, Ks. Konstanty Witaszek, misjonarz — sekretarz, O. Czyż, franciszkanin — członek Rady.

Po odczytaniu protokołu poprzedniego posiedzenia, Ks. Leon Żebrowski dawał wyjaśnienia w sprawie uchwał, dotyczących ogłoszenia dru-

IV. Frais annuels d'Administration ecclésiastique: 750,940 zlotys.

- 1) Visites pastorales des Evêques: 340.000 zlotys.
- 2) Consistoires épiscopaux: 66.000 zlotys.
- 3) Tenue des registres paroissiaux: 197,940 zlotys.
- 4) Frais de poste: 147,000 zlotys.

V. Subvention annuelle pour les Institutions ecclésiastiques:
20,900 zlotys.

VI. Fonds annuel de construction: 1,016,000 zlotys.

VII. Autres dépenses annuelles: 45,500 zlotys.

Les dotations ci-dessus seront attribuées par le Ministre des Finances à chaque diocèse séparément, et sommes globales, établies d'après des budgets spécifiés, présentés par les Ordinaires compétents. Pour la répartition parmi les diocèses de la somme des dotations assurées aux curés par l'Etat, il sera tenu compte du revenu des terres possédées par les bénéfices paroissiaux.

En cas de besoin et si la situation financière de l'Etat le permet, les dotations susdites seront augmentées suffisamment pour assurer une existence matérielle convenable aux curés et autres membres du Clergé et cela sur la base d'un accord spécial ayant pour objet les *iura stolae*.

La répartition des dotation énumérées cidessus sera confiée dans chaque diocèse à l'Ordinaire, lequel après entrée en vigueur du présent Concordat, prêtera le serment de fidélité prévu dans l'article XII.

Pierre Card. Gasparri.

Ladislav Skrzyński.

Stanislas Grabski.

kiem sprawozdania z dotychczasowej działalności Związku; poczem protokół został przyjęty. •

Sprawozdanie z dotychczasowej działalności wykazało stosunkowo nieznaczny przyrost członków Związku. Obecnie Związek liczy 229 członków. Na ogólną libzbę 594 kapłanów w diecezji stanowi to bardzo nieznaczny odsetek. Wobec tego Rada uchwaliła jeszcze raz zwrócić się z odezwą do księży Dziekanów, aby zachęcili księży do zapisywania się na członków Związku. Stwierdzono przytem, że wielu z pomiędzy członków nie wniosło dotąd rocznej składki członkowskiej i dlatego Rada uchwala ściąganie składek za pośrednictwem Księży Dziekanów, którzy będą potrącali owe składki na początku każdego roku przy wypłacaniu poborów. Ponieważ minimalna składka wynosi 3 zł. rocznie, nie obciążą to zbytnio budżetu każdego księdza.

Dla łatwiejszego przesyłania pieniędzy do skarbnika diecezjalnego uchwalono otworzyć konto czekowe P. K. O. i ogłosić numer w „Kuren-dzie Kurji Diecezjalnej“.

Sprawozdanie kasowe za ostatni rok wykazuje wpływ mk. 190.980.000 i zł. 176; suma ta została przesłana do Nuncjatury w Warszawie, dla skierowania stosownie do przeznaczenia.

W dalszym ciągu przyjęto poprawioną „Ustawę Związku Misyjnego Kleru diecezji Wileńskiej“, przyczem J. E. Ksiądz Biskup Ordynariusz udzielił swej aprobaty i polecił wydrukować rzeczową Ustawę w dogodnym formacie z tym warunkiem, aby ta ustawa służyła jednocześnie, jako karta wpisowa dla członków.

W krótkim referacie o ostatnich zarządzeniach Stolicy Ap., dotyczących Związku, Ks. Leon Żebrowski zaznaczył, że specjalnych zarządzeń w ciągu roku 1924 nie było. Warto jednak podnieść zarządzenia, mające uboczny stosunek ze Związkiem Misyjnym Kleru. Takim zarządzeniem jest List Apostolski Ojca św. *Unigenitus Dei Filius* z dn. 19 marca 1924 r. do generałów zakonów; w tym liście, pomiędzy innemi, Ojciec św. nakazuje wykluczać z akcji misyjnej wszelką politykę, „ne Evangelii in externos populos propagationem ad gratiam suae patriae seu nationis potentiamque augendam transferant, sed tantummodo ad infidelium salutem spectent“.

Wobec tego, że Związek Misyjny Kleru, stosownie do zalecenia Stolicy Apostolskiej, powinien usilnie pracować nad rozszerzeniem idei misyjnej wśród wiernych i wskutek tego popierać takie zrzeszenia, jak „Dzieło Rozkrzewiania Wiary“, „Dzieciństwa P. Jezusa“, „św. Piotra Klawera“ i in., nie od rzeczy będzie przypomnieć sobie dwa zarządzenia Stolicy Apostolskiej, mające na względzie kapłanów, pracujących w „Stowarzyszeniu Rozkrzewiania Wiary“, (Pontificium Opus a Propagatione Fidei). Pierwsze z nich z dnia 20 lutego 1924 r. daje liczne przywileje przewodniczącym i członkom Rady Naczelnej i poszczególnych Rad Diecezjalnych Stow. Rozkrzew. Wiary; drugie z dn. 25 marca tegoż roku udziela szeregu odpustów wszystkim członkom, świeckim i duchownym, tegoż Stowarzyszenia. Ponieważ w diecezji naszej od roku 1922 istnieje kanonicznie erygowane „Stowarzyszenie Misyjne Rozkrzewiania Wiary“, pożądanem byłoby szersze zainteresowanie się duchowieństwem diecezji wileńskiej sprawą tego Stowarzyszenia, oraz wyznaczenie, stosownie do §§ 26 i 27 Ustawy tegoż, powołanie Moderadora i Rady Diecezjalnej. Za pomocą tego Stowarzyszenia najłatwiej da się zrealizować doniosłe zadanie Związku Misyjnego Kleru.

W związku z referatem zostały odczytane dwa listy J. E. Księdza Biskupa płockiego. W jednym z nich z dn. 28 lutego 1925 r. Ksiądz Biskup zawiadamia, iż może się podjąć przesyłania składek Stowarzyszenia Rozkrzewiania Wiary i kwesty z dnia Trzech Króli do Kongregacji Propagandy, w drugim z dn. 17 marca 1925 r. podaje do wiadomości, że sekretarzem generalnym Związku Misyjnego Kleru jest Ks. Kan. Pęski, skarbnikiem zaś gen. Ks. Kan. Tarkowski, L. konta P. K. O. 63244.

Wobec tego, że Motu proprio Ojca św. z dn. 3 maja 1922 przeprowadziło unifikację wszystkich dzieł misyjnych i złączyło je przy jednym „Stowarzyszeniu Rozkrzewiania Wiary“ Rada uważa, iż wszelkie ofiary na cele misyjne powinny być skierowywane do Rady Naczelnej tego Stowarzyszenia, nie wyłączając ofiar, zbieranych w uroczystość Trzech Króli.

Dla ożywienia działalności Związku, stosownie do Ustawy, uchwalono zwołać Walne Zebranie członków Związku natychmiast po pierwszej serii rekolekcyj kapłańskich w lipcu. Ponieważ Walne Zebranie, na mocy

§ 25, składa się z przewodniczących poszczególnych kół i jednego przedstawiciela od każdego koła, uznano za wskazane przyjąć zasadę, że każdy dekanat w diecezji stanowić ma odtąd koło Związku; stąd na Walne Zebranie mieliby przybyć przewodniczący i jeden członek z każdego Koła dekanalnego. Porządek dzienny Walnego Zebrania ma być następujący: 1. Sprawozdanie z dotychczasowej działalności Związku i kasowe, 2. Uchwalenie minimum składki członkowskiej i sposobu ściągania składek, 3. Referat o celach i działalności Związku, 4. Wybór członków Rady i Komisji Kontrolującej i 5. Wolne wnioski.

Przed Walnym Zebraniem ma się odbyć posiedzenie Rady Diecezjalnej.

Pobieżne sprawozdanie z obrad Rady Diecezjalnej wykazuje zbyt słabe zainteresowanie się większości duchowieństwa rozwojem Związku w diecezji; przeto Rada uznała za słuszne prosić J. E. Księdza Biskupa—Ordynariusza, by 1° był łaskaw jeszcze raz zachęcić wszystkich Księży do wpisywania się w poczet członków Związku i do intensywniejszej pracy nad realizacją jego zadań, by 2° od Ks. Dziekanów zażądał wykazu imiennego Księży, zapisanych do Związku (lista członków będzie podana w „Kurendzie”), oraz sprawozdania czy istnieje, w jakiej parafji i ilu ma członków „Stowarzyszenie Rozkrzewiania Wiary”.

Nawiązując do uchwał poprzednich posiedzeń Rady, należałoby przypomnieć Duchowieństwu, aby w czasie uroczystości Zesłania Ducha Świętego w kazaniach o znaczeniu misyj zachęciło wiernych do modlitwy i ofiary na rzecz rozkrzewiania Wiary. Zbliżająca się uroczystość Zesłania Ducha Świętego bardzo się nadaje do tego, by przypomnieć Duchowieństwu i Wiernym o wielkim obowiązku popierania misyj wśród niewiernych i zaznaczyć szersze Koła katolików z ideą misyjną.

*Sekretarjat
Zw. Misyjnego Kleru.*

Księgarnia św. Wojciecha w Poznaniu przystępuje w najbliższym czasie do nowego wydania Pisma św. z komentarzem, opracowanym przez fachowe siły naukowe, na podstawie najświeższych wyników badań egzegetycznych.

Od większej lub mniejszej liczby zgłoszonych przedpłatników, zależy koszt wydawnictwa i cena pojedynczego egzemplarza. Tym, którzy zgłoszą się z przedpłatą i przysła tytułem zadatku 10 zł., księgarnia obniża cenę egzemplarza o 30%. Popierając to pożyteczne wydawnictwo, pragniemy, aby nie tylko P. T. Księża zaopatrzyli się w to wydanie Pisma św., ale także, aby wszystkie urzędy parafjalne, wszystkie kościoły zakupiły jeden egzemplarz Pisma św. dla kościoła urzędowo; kościoły mają swoje mszały, rytuały, ewangelje, kancjonały, chorały — niech będzie i jedno Pismo św. Takie zamówienie najpierw podniesie ilość wydania o kilka tysięcy egzemplarzy, a powtórę będzie zawsze jedno Pismo św. do dyspozycji Duchowieństwa. W razie gdyby n. p. neoprezbyter lub inny kapłan nie miał z jakichbądź przyczyn własnego Pisma św., będzie miał to urzędowe zawsze i wszędzie do dyspozycji i nie pozostanie ani jeden kapłan bez Pisma św.

„Życie chrześcijanina w obrzędach Kościoła“, Ks. Dr. Kazimierz Thuillie. Modlitewnik liturgiczny, ułożony przy współudziale Komisji M. W. R. i O. P. odpowiada wszelkim wymogom, jakie można stawić. Nadaje się dla młodzieży zwłaszcza szkół średnich i wyższych. Str. 583. Cena: kart. 7.20; w oprawie ozdobniejszej — 8.50, w skórze 15 zł. Do nabycia: Książnica-Atlas, Lwów, Czarnieckiego 12.

Groźna agitacja wywrotowa, wroga Kościołowi i Państwu, szerzona pomiędzy innemi zapomocą licznych wydawnictw periodycznych i broszur, wymaga usilnego przeciwdziałania z naszej strony. Mając to na względzie, grono osób w Wilnie powzięło myśl zorganizowania na szerszą skalę w Wileńszczyźnie kolportażu tak dobrze znanego ogółowi katolickiemu pisma p. t. „Przewodnik Katolicki“ wychodzącego w Poznaniu. Pismo to, odbijane w ilości około 100 tysięcy egzemplarzy, może zawdzięczając takiemu nakładowi dawać nader obfitą treść niemniej obficie ilustrowaną, po cenie bardzo niskiej, bo wynoszącej zaledwie 15 groszy za numer.

Aby nadać „Przewodnikowi Katolickiemu“, wychodzącemu w Poznaniu charakter bardziej miejscowy, inicjatorzy rozszerzania tego pisma w Wileńszczyźnie weszli w porozumienie z redakcją, która się zgodziła na otwarcie od dnia 1 lipca b. r. filji swojej w Wilnie, z tem, że tygodnik, w nakładzie przeznaczonym dla Wilna i Ziemi Wileńskiej, będzie nosił adres Willeński, a co najgłówniejsze—będzie posiadał cztery stronicie wyłącznie poświęcone kronice i sprawom Wileńszczyzny.

Gorąco popieramy inicjatywę powyższą, widząc w niej bardzo pożyteczne poczynania w szerzeniu idei katolickiej i zdrowych zasad zapomocą tak świetnie redagowanego pisma ludowego, jakim jest „Przewodnik Katolicki“.

Już obecnie można prenumerować i nabywać pojedyncze numery „Przewodnika“ w Księgarni Św. Wojciecha w Wilnie, Dominikańska 4. Załączamy do niniejszego numeru Kurendy numer okazowy.

Wkrótce wznowiony zostanie we Włocławku miesięcznik „ATENEUM KAPŁAŃSKIE“, który z powodu trudnych do przezwyciężenia warunków, wywołanych przez wojnę, został zawieszony od roku 1918 do roku bieżącego. Jak poprzednio tak i nadal wychodzić będzie pod redakcją XX. profesorów Włocławskiego Seminarjum Duchownego przy współpracownictwie poważnych sił naukowych Całej Polski.

Kurja podaje do wiadomości Wielebnego Duchowieństwa, że stosownie do przepisów prawa kanonicznego i do uchwały Zjazdu XX Biskupów w Częstochowie, Ordynariat pozwolenia na **Msze św. polowe** nie udziela. Sprawa nabożeństw dla wojska należy do kompetencji J. E. Biskupa polowego.

J. E. X. Arcybiskup Ropp, prezes Wydziału Wykonawczego Rady Głównej Towarzystwa Misyjnego, w piśmie z dn. 27 kwietnia zwraca uwagę na nikły rezultat finansowy dotychczasowej ofiarności Towarzystwa. Zaradzić temu może jedynie pozyskanie Towarzystwu większej ilości nowych członków przez rozpowszechnianie idei misyjnej. Przeto PWielebne Duchowieństwo powinno się starać, aby w każdej parafii powstało Koło Parafjalne z najliczniejszą ilością członków.

Podaje się do wiadomości, iż pan Edmund Chambers, były zastępca kierownika Y. M. C. A. w Polsce, a obecnie *pastor metodystów*, został wysłany przez główny zarząd Misji z Warszawy do Wilna, gdzie rozwija agitację na wielką skalę pomiędzy katolikami.

Poleca się Duchowieństwu do rozpowszechnienia następujące wydawnictwa Ks. Kochańskiego w Wilnie: O uroczystościach i obrzędach Kościoła, O pobudkach do znoszenia krzyża, Czyścić, Uwagi i upomnienia dla chrześcijanina, O czterech wymiarach krzyża, O pięciu warunkach do dobrej spowiedzi, Znak krzyża, Krzyż Chrystusowy. Również poleca się miesięcznik „Wiara i Czyn” — organ młodych katolików, Warszawa, ul. Moniuszki, 3 a. P. K. O. 10.115, jak też „Roczniki Katolickie” z ilustracjami — za rok 1924. Poznań 1925, str. 544.

Pierwsza serja trzydniowych rekolekcyj kapłańskich rozpocznie się dnia 22 czerwca wieczorem, druga zaś — wieczorem dn. 30 czerwca.

Kurja prosi, aby wszyscy PWXX Dziekani przybyli na pierwszą serję, gdyż po zakończeniu rekolekcyj odbędą wspólną naradę.

Z KURJI DIECEZJALNEJ WILEŃSKIEJ.

Wilno, dn. 29 kwietnia 1924 r., № 1571.

X. LUCJAN CHALECKI,
Kancierz Kurji.
